

Branden i Gävle

Återutgivning av text från 1869

Branden i Gävle

– Återutgivning av text från 1869

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-486-6

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Det är 150 år sedan en av de värsta bränderna i landet drabbade staden Gävle.

I den här e-boken får du läsa flera av de nyhetstexter som skrevs direkt efter den stora katastrofen. Det här var en händelse som orsakade rubriker under flera månader.

E-boken innehåller också flera illustrationer från det ödelagda ”Gävle”. De flesta av de här teckningarna gjordes av den blott 18-årige konstnären Carl Gustaf Hellqvist, som senare blev en av 1800-talets främsta svenska konstnärer.

I början av e-boken finns en skildring av Gävle som skrevs bara några månader innan branden.

Texterna i den här e-boken publicerades ursprungligen i tidskriften ”Ny Illustrerad Tidning”, som var en av få publikationer där läsarna fick illustrationer av aktuella nyhetshändelser. Texterna publicerades i januari, juli, augusti och september år 1869.

Alla texterna publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Gefle, Norrlands förnämsta stad

*Den här texten publicerades ursprungligen den 9 januari år 1869 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med titeln "Gefle".
Texten publicerades anonymt.*

Gefle, Norrlands förnämsta stad, hufvudorten i Gestrikland, en af Sveriges folkrikaste städer och lifligaste handelsplatser är det vid Gefle-åns utlopp i en fjärd af Bottenhafvet belägna Gefle, från hvars långsträckta, af ån bildade hamn, vår plansch meddelar en utsigt. Först känt som stadssamhälle vid början af unions-tiden och då ännu räknadt till Uplands städer, var Gefle till år 1580 (då Hernösand anlades) Sveriges nordligaste stad. Under skiftande reglementeringar med ömsom tillägg och förminskning i privilegier, allt i enlighet med forna tiders åsigt om statsmagtens rätt och pligt att ordna och leda de enskildas handel och vandel, har Gefle under fyra århundraden ömsom blomstrat upp och aftagit. I våra dagar har staden genom sitt skeppsbyggeri, sin handelsflotta och senast genom sin järnväg, visat hvad idog sjelfverksamhet förmår och derigenom lemnat ett föredöme, väl värdt att noga uppmärksammas öfverallt inom fosterlandet. Men det är icke endast ett verksamt affärslif, som skänkt

Gefle anseende; stadens namn är äfven förenadt med minnet af den första, kraftiga början till en från länsrepresentationen utgången och af denna beredd, insigtsfull och allvarlig omvårdnad om folkbildningen.

Efter många eldsvådor är Gefle nu en regelbunden stad med mestadels räta gator och jemnhöga hus, men den sköna byggnadskonsten har just icke der i staden några minnen att taga vara uppå, icke ens om hon tager stadskyrkan med i räkningen. Denna, jemte elementarläroverkets och jernvägsstationens byggnader, intaga dock, som byggnadsprof, främsta rummet, ehuru äfven andra offentliga hus förekomma, såsom landshöfdingeresidens, rådhus m. m.

Staden hade 1810 5500 innevånare, 1868 13000. Handelsflottan räknade 1857 104 fartyg, med tillsamman ett större lästetal än Stockholms, som dock var talrikare.

FRÅN GEFLE HAMN. Tecknad efter naturen af F. D.

Gefle efter branden

Den här texten publicerades ursprungligen den 24 juli år 1869 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med titeln "Gefle efter branden". Texten publicerades anonymt.

För att gifva våra läsare en föreställning om den härjande framfarten af den vådeld, som lördagen den 10:de och söndagen den 11:te dennes lade trefjerdelar af en bland våra mest blomstrande städer i aska, skyndade vi att afsända en tecknare till Gefle och lemna nu å dagens nummers första sida en vy af stadens östra del, sedd från jerntorget, sådan den såg ut innan sappörernes hackor ännu hade nedbrutit de efter branden kvarstående skorstenarne och ruinerne.

*GEFLE EFTER BRANDEN DEN 10 OCH 11 JULI: östra sidan, sedd från Jern-
torget. Tecknad på trä af C. H.*

UTSIGHT I GEFLE EFTER BRANDEN, sedd i solnedgången från den plan der teaterhuset förut stod.

TECKNAD AF C. HELLQVIST.

FRÅN GEFLES RUINER: Utsigt af staden från södra varfvet.

TECKNAD AF C. HELLQVIST.

FRÅN GEFLES BRAND: Sappörer i ruinerna.

TECKNADT AF C. HELLQVIST.

Ett minne från Gefles brand

Den här texten publicerades ursprungligen den 11 september år 1869 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med titeln "Ett minne från Gefles brand". Texten publicerades anonymt.

Ett minne från Gefles brand, är den tältstad, som å Säbrå-åsen reste sig dagarne efter den stora olyckan. Som sommarbostad gick den väl ännu för sig, obehaglig och svår som den var, men hur går det väl när kylan hunnit blifva daglig gäst i den »tunna» staden? — Vi utsända denna bild ur vår tecknares portfölj med välönskingar för de husvillor hvilka, ej ens med penningar i hand varit i stånd att skaffa sig en värmande och helsosam bostad, att deri möta Norrlands vinter.

ETT MINNE FRÅN GEFLES BRAND: Tältstaden å Säbrå-åsen.

TECKNAD AF C. HELLQVIST.

Gefle kyrka

Den här texten publicerades ursprungligen den 18 september år 1869 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med titeln "Gefle kyrka". Texten publicerades anonymt.

Gefle kyrka, egentligen kallad *Storkyrkan* eller *Helga Trefaldighet*, till skilnad från *Hospitalskyrkan*, undgick lyckligtvis den härjande vålded som för ett par månader sedan öfvergick staden. Hon anses vara en af de äldsta i Norrland, om ej den äldsta, till sin grundstomme; men liksom staden har hon flerfaldiga gånger under forna tider lidit genom eld. Sin sista ombyggnad och förbättring erhöll hon i midten af sjutonde seklet, och hon invigdes till gudstjenst 1654, enligt en i henne befintlig inskrift. Hon består, enligt *Brunius*, af ett ansenligt långhus med flersidig altarcappell i öster och fyrkantigt torn i vester, håller 190 fot i längd, 84 i bredd samt har 10 pelare, hvilka uppbära låga takhvalf. Tornet, uppfördt 1779 i den då rådande stilen, håller 195 fot i höjd; det är sedan 1781 försedt med ett prydligt urverk, skänkt af en grosshandlar Valleij. Hennes inre prydes af åtskilliga epilafer och oljemålningar, hvilka minnesmärken nu tillika med byggnaden räddats hufvudsakligen genom de trädplanteringar som omgifva denna senare.

Storkyrkan i Gefle efter branden.

TECKNAD AF C. HELLQVIST.

Viktiga ord och personer

Brunius, Carl Georg.

[1792–1869] Konstnär, arkitekt och konsthistoriker som växte upp i ett av världens mest hållristningsrikaste områden, Tanum. Mest känd för sin bok "Försök till förklaringar öfver hållristningar" som kom 1868.

Epilafier.

Fackuttryck inom konstbranschen som används om minnestavlor över avlidna personer. Ordet används oftast om de tavlor som är vanliga i kyrkor. Ordet är felstavat i texten, det stavas epitafium eller epitafier.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Hellqvist, Carl Gustaf.

[1851–1890] Svensk konstnär. Hellqvist var en av 1800-talets främsta konstnärer och var framför allt känd för sina historiska motiv. Några av hans mest kända verk är "Valdemar Attedag brandskattar Visby" (1882) och "Sten Sture den yngres död på Mälarens is" (1880).

Lästetal.

Äldre fackligt uttryck inom sjöfarten. Användes om det totala tonnaget för en handelsflotta.

Sappör.

Ett äldre namn för soldater som tillhör ingenjörstrupperna. Sappörerna ansvarade för konstruktioner av egna befästningar och förstörelse av fientliga befästningar.

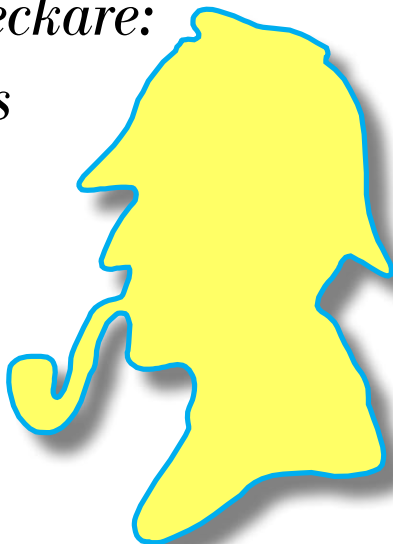
Unionstiden.

Namn på den långa tidsperioden under medeltiden då länderna Sverige, Danmark och Norge var förenade i Kalmarunionen. Begreppet unionstiden omfattar normalt åren 1389–1523.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se